

Jan WIENDL – František WIENDL

*Oplocený čas. Vzpomínky
politického vězně*

Revolver Revue, Praha 2023, 212 s.

Po únoru 1948 utíkali před komunistickým režimem na Západ tisíce lidí. Mnozí z nich při své cestě využili pomoci převaděčů, jednotlivců i organizovaných skupin, amatérů i profesionálů, dobrodinců, kteří pomáhali v podstatě zadarmo nebo jen za režií, i takových, kteří si z této činnosti udělali výnosný obchod. Hranice nepřecházeli ale jen uprchlíci a převaděči. Vedle nich zde operovali i kurýři, kteří ve službách československého exilu a zpravodajských služeb západních mocností přicházeli ilegálně do země, aby zde budovali zpravodajské sítě, získávali špiónážní informace, přinášeli podporu pro perzekvované osoby, pomáhali udržovat kontakty mezi uprchlíky v zahraničí a jejich rodinami, podíleli se na přechodech exponovaných osob atd. Aktivita kurýrů a převaděčů se v mnohém prolínaly. Chodili po stejných trasách, kurýři běžně využívali služeb převaděčů nebo se převaděčství sami věnovali. Stovky z nich byly odsouzeny k vysokým trestům, včetně trestů absolutních, a spolu s nimi byly po celém tehdejší Československu odsouzeny tisíce dalších osob, které s nimi na různé úrovni spolupracovaly nebo na ně byly nějak napojeny.

Na činnost kurýrů a převaděčů můžeme mít různé názory, můžeme o ní mít i jisté pochybnosti, v případě kurýrů především o smyslu a reálném dopadu jejich aktivit na stabilitu komunistického režimu, u převaděčů je hlavní otázkou, zda tak činili z ušlechtilých pohnutek, nebo za peníze. Je však nezpochybnitelné, že komunistickému režimu v rámci

svých omezených možností opravdu škodili a že se jich jeho představitelé skutečně báli (pádným argumentem při těchto debatách jsou i tisíce lidí, kteří by se za hranice jinak sami dostat nedokázali). Lze je tak označit, minimálně ve své době, za nejtypičtější představitelé protikomunistické rezistence. Byli to skuteční pěšáci první fáze studené války.

Osudy řady z nich, ale i jejich spolupracovníků, jsou dnes již odborně zpracovány, někteří po sobě zanechali i osobní svědectví různé kvality a výpovědní hodnoty. K nejnovějším příspěvkům tohoto druhu patří vzpomínková kniha jednoho z posledních žijících, ne-li posledního žijícího aktivního účastníka protikomunistické rezistence padesátých let, Františka Wiendla (roč. 1923), člena skupiny, která před svým odhalením převedla přes hranice kolem tři desítek osob.

Od druhého k třetímu odboji

František Wiendl v recenzované publikaci vypráví o svém životě od dětství do konce šedesátých let. Stručně popisuje své zázemí. Rodina měla německé kořeny, otec pana Wiendla, František Wiendl starší, se však již identifikoval jako Čech. Za první republiky se vypracoval z tesaře a políra u jedné klatovské stavební firmy na vedoucího skupiny tesařů a na konci třicátých let již samostatně podnikal. Stavěl domy a pak je prodával. Jeho syn vzpomíná, jak zásadně jej ovlivnilo otcovo vyprávění o tom, co jako zajatec zažil v Rusku v době revoluce a po vzniku republiky v bojích s maďarskými bolševiky na Slovensku.

Wiendl mladší šel v otcových stopách. Nejprve se vyučil zedníkem a tesařem a poté vystudoval střední školu stavební v Plzni. Pracoval na stavbách, které řídil jeho otec, a po maturitě působil u stavební firmy jako provozní technik. S otcem měli v plánu, že po válce založí nový společný podnik. Byl

aktivním sportovcem, závodně cvičil gymnastiku a létal na bezmotorových kluzácích.

Za druhé světové války se Wiendl starší aktivně zapojil do protinacistického odboje. Zprvu jako člen odbojové skupiny ÚVOD, po jejím rozprášení založil skupinu vlastní. Mladý František nezůstal stranou a zapojil se do otcovy skupiny: roznášel letáky a peníze rodinám zatčených a uvězněných vlastenců.

Podstatnou část knihy tvoří popis Wiendlova působení v protikomunistickém odboji, od psaní protirežimních hesel, roznášení letáků až po převádění osob přes státní hranici do Německa. Následuje líčení dramatického zatčení členů skupiny i života ve vyšetřovací vazbě, procesu před Státním soudem v Klatovech, který proběhl 14. prosince 1950 a Wiendl si od něj odnesl trest odnětí svobody na 18 let, peněžitou pokutu 10 tisíc korun, konfiskaci veškerého majetku a ztrátu čestných práv občanských. Spolu s ním byl na 25 let odsouzen i jeho otec František Wiendl starší a jeho budoucí tchán Jan Štork, jenž dostal 12 let. „Wiendlově“ procesu

byla ve své době věnována mimořádná pozornost na krajské i celostátní úrovni. Za hlavu této „protistátní skupiny“ byl určen Alois Suttý, odsouzený k trestu smrti. Proces byl zaranžován tak, aby ukázal, že souzení zločinci vybudovali v Klatovech a jejich okolí jedno z center protistátní a špiónážní činnosti. Jak bylo při tehdejší organizaci politických procesů běžné, propojení mezi jednotlivými členy „skupiny“ bylo ve skutečnosti jen vágní a mnozí obvinění se poprvé potkali až u soudu.

Následuje líčení putování po trestních táborech a věznicích komunistického Československa padesátých let minulého století. Po letech strávených v jáchymovských uranových dolech byl František Wiendl převezen na Pankrác a zařazen do tzv. projekce, kde spolu s dalšími vězni navrhoval stavby.

V závěru knihy pak Wiendl vypráví o posledních letech svého věznění, propuštění v roce 1960 a postupném sžívání se se svobodou s cejchem bývalého politického vězně i o tom, jak v roce 1968 se stejně postiženými zakládali klatovskou pobočku Klubu bývalých politických vězňů K 231. Nevyhýbá se ani osobním záležitostem, neúspěšným partnerským vztahům a líčí seznámení s manželkou Janou, jejíž otec byl souzen ve stejném procesu jako on. V epilogu se vyjadřuje k širším otázkám smíření a odpuštění. Je v tom nekompromisní, i když si je dobře vědom toho, že v životě není nic černobílé. Ve smíření mu brání především to, jak se komunistický režim zachoval k jeho mamince, a také to, že dodnes komunisté neprojevili skutečnou lítost nad tím, co způsobili.

„Byl jsem při tom“

Podle mého soudu je škoda, že práce fakticky končí 21. srpnem 1968. Bylo by zajímavé sledovat, jak František Wiendl žil v nelehké době normalizace,

i to, jak se jeho osudy vyvíjely po roce 1989, kdy v Klatovech spoluzakládal pobočku Konfederace politických vězňů a po dlouhá léta byl jejím předsedou. Situace v konfederaci je v posledních letech jemně řečeno „komplikovaná“, a bylo by proto zajímavé dozvědět se, jak ji vidí člověk, který v ní působil více než třicet let. Uvědomuji si však, že by to byla už úplně jiná kniha.

Text je psán formou rozhovoru Františka Wiendla se synem Janem. Pro doplnění a ověření uvedených faktografických údajů pracovali editor i zpovídáný s archivními materiály uloženými v Národním archivu a v Archivu bezpečnostních složek. Na konci knihy je připojen soupis použité literatury a elektronických zdrojů, rekonstruovaný časový sled Wiendlových vězeňských pobytů a soupis jeho politických ocenění. Vyzvedl bych také bohatou fotografickou přílohou.

Na publikaci nelze pohlížet jako na historii „protistátní skupiny Suttý a spol.“ ani jako na dějiny protikomunistického odboje nebo jako na historii vězeňství v padesátých letech. Podle mého názoru to ani nebylo cílem autorů. Je spíše střípkem, subjektivní vzpomínkou člověka, který „byl při tom“ a snaží se poctivě popsat roli, jakou v tomto příběhu hrál. Nemoralizuje ani nepoučuje, ale snaží se střízlivě popsat a vysvětlit své názory a postoje. Spíše než o „velkých“ dějinách je kniha cenným svědectvím o životních osudech člověka, jenž se v kritických a zlomových momentech naší novodobé historie nezalekl a dokázal se postavit mnohem silnějšímu nepříteli. Na hlavním hrdinovi je sympatické, že se ho nikdy nepodařilo zlomit a že se přes všechna příkoří a házení klacků pod nohy dokázal vzchopit a v rámci omezených možností si i v dobách komunismu žít svůj vlastní život.

Libor Svoboda